

Književnost.

Slovenska.

Popolna slovnica esperantskega jezika. Priredil, izdal in založil Ljudevit Koser, Juršinci pri Ptujju, Štajersko. Cena K 1'20. Tiskal C. Albrecht, Zagreb, 1910. — Kaj pa je tebe treba biló? boš nemara vzkliknil, začuvši, da smo dobili tudi Slovenci esperantsko slovnico. A ne zdi se mi ta vzklik opravičen, temveč bolj umestno bi bilo, da pravimo: Zakaj pa tebe že prej ni bilo? Bridka in žalostna resnica je sicer, da še nimamo nobene dobre francoske, angleške ali italijanske slovnice, ki bi odgovarjala zahtevam časa, a

LID JEASU
novi abesinski neguš

to še ni nikak povod, da bi se ne smeli priklopiti tudi mi Slovenci velikemu kulturnemu gibanju mednarodnega jezika. Že pred dvema letoma se je razglasila ta knjiga po slovenskih časopisih, a različne ovire so preprečile, da knjiga ni mogla iziti poprej. — Slovnica je prirejena po knjigi: Vollständiges Lehrbuch der Esperanto-Sprache von J. Borel, kateremu je služilo kot vzor izvrstno delo na tem polju, slovnica pariškega profesorja Cart: L'Esperanto en dix leçons. Tudi drugim narodom je bila francoska knjiga vzor za prirejanje esperantskih slovnice. — V deset lekcij je razdeljena vsa snov. Vsaka lekcija obsega posebej najprej slovnico, nato besede, vedno v psiholoških skupinah (n. pr.: družina, človeško telo, čas, zdravje, stanovanje i. dr.) potem sledijo naloge in berilo. V drugem

delu je na pet in pol straneh obdelana precej kratko, a pregledno sklanja esperantskega jezika. Na koncu je knjigi pridejan tudi še ključ, to je prevod slovenskih nalog v esperanto. Slovnica je torej pisana v prvi vrsti za praktične, vsakdanje potrebe, kakor so pisane navadno dandanašnji konverzacijske slovnice. — Kar se tiče formalne strani te knjige, smo z njo lahko zadovoljni, ker je snov pravtako dobro razvrščena kot v francoskem originalu. Zlasti so hvalevredne obširne vaje, ki bodo začetnikom prav dobrodošle. Morebiti bi ne bilo odveč, ko bi se bil pisatelj ozrl včasih tudi bolj na slovenske razmere ter nam v berivu povedal kaj iz domačega življenja ter iz slovenske kulturne zgodovine, kar bi gotovo povzdignilo še bolj vrednost te knjige. Večkrat je piscu izpodletela kaka slovniška napaka. Besede *zapona* (str. 23) v pomenu „suffix“, pač ni rabiti, ker pomeni *Heftel*, *Schnalle*. Bolje nam služi v ta namem *prPONka*, torej, kar se besedi na koncu *prIPne*. Orodnik vpraš. zaimka *kaj* se tudi ne glasi s *čim* (str. 92, 93) temveč s *čim*. Pravilno tudi ni: kot primer naj služi *sledēči* stavek (str. 89). Reči treba namesto tega: *naslednji* stavek. Ne samo esperanto je strogo glasosloven (fonetičen) jezik, kakor pravi pisatelj (str. 10), glasosloven je tudi vsak drug jezik; hotel je pač reči: Esperanto ima strogo glasosloven pravopis, t. j. vsakemu glasu odgovarja v pisavi le en sam znak. Neprijetno nas tuptatam dirnejo tiskovne pomote, a temu ni kriv toliko pisatelj, temveč dejstvo, da se knjiga ni mogla tiskati v domačih tiskarnah, ampak v Zagrebu. Vse to so sicer malenkosti, na katere pa je le paziti, zlasti pri spisovanju učnih knjig. — Vsekakor je knjigo priporočati vsem onim, ki se žele natančneje seznaniti z esperantom, kateri je po mojem mnenju precej povoljna rešitev problema mednarodnega jezika. Priporočal pa bi knjigo tudi vsem onim, ki še vedno zmajujejo z glavo ter a priori zanikavajo možnost mednarodnega jezika. Morebiti postanejo potem popolnoma drugega mnenja o tej stvari.

Fil. Janko Kotnik.

Novi oltar Marijinega vnebovzvetja v Cirkovcah, delo Ivana Sojča. Opisal dr. A. Stegenšek. Z 11 slikami: Maribor, 1909. Cena 40 v. — Že ime pisatelja, premarljivega zgodovinarja in umetnoslovca, jamči, da se majhna knjižica bavi z važnim predmetom. Gre se za delo domačega umetnika, kiparja Ivana Sojča v Vitanju, ki je v Cirkovcah, uro vzhodno od Pragerskega ondoto Marijino cerkev okrasil z nenavadno lepim umotvorom, oltarjem s tabernaklom, kupolo nad njim, in veliko oltarno osrednjo podobo ter več stranskimi — vse iz lesa izrezljano, pobarvano in pozlačeno; le tabernaklova vratica so iz bakra, delo pasarja I. Kagerja iz Maribora. Slike so originalne po motivih in izvedbi, silno nežna pa je Madona v sredi, ki jo obdajajo angeli, izvedeni s čudovito nežnostjo. Knjižica, ki jo krasi lepe podobe, naj zanese čut za lepoto hiš božjih med vse sloje in naj zbudi v merodajnih krogih zmisel za to, da se podpira domača umetnost!

Pisano polje. Cvetko Golar. Ljubljana, 1910. — Zbirka pesmic, preprostih, gladko tekočih in zloženih v narodnem duhu, včasih tako, da ni v ničemer

razločka. To je vsa njihova odlika, drugega se pa o njih ne da nič reči. Misli so vsakdanje, čuvstva ne posegajo pregloboko in bojevita uvodna pesem je čisto osamljena, zakaj pesnitve so vse spokojne in kar je bujnostrastnega, se zdi zelo prisiljeno; nekaj fantovsko-brezskrbnega je resnični ton vse zbirke. Zdi se nam, da je Golar svoj čas ubiral globlje strune, sicer pa je „Pisano polje“ še zadosti čeden pojav v našem sterilnem, modernem leposlovju.

Poljub. Povest iz gorskega življenja češkega ljudstva. Spisala Karolina Světlá. Iz češčine prevel F. P., Trst, 1909. — Ta mala povest se sicer ljudskemu življenju v čeških gorah, odkoder je vzeta, precej prilaga, karakterizacija kmečkih oseb je zadosti plastična, motiv sam pa je jako nesimpatičen, ker je preveč v nasprotju z našimi нравnimi pojmi in običaji. Vzgojnega pomena povest tudi nima, zakaj ves duševni konflikt kmetijskega dekleta, ki igra glavno junakinjo, se suče okoli enega poljuba in se vprid poljubu neha. Če se iz češčine, oziroma iz slovanskih jezikov sploh prestavlja, naj se prestavljajo stvari najboljše kakovosti, ne pa vsakdanjosti.

○

Hrvaška.

Hrvatske narodne poslovice. Uredio svećenik Vicko I. Skarpa. Šibenik, 1909. Cena broš. 5 K, vez. 6 K. — Knjiga, debela nad 600 strani samih pregovorov, kakor žive v hrvaškem ljudstvu! Res veliko delo, ki je stalo veliko truda — in res nam pisatelj uvodoma pove, da je začel na knjigo misliti že leta 1879. Brezdvoma je to delo najboljše te vrste med jugoslovanskim narodom, pred njim poznamo le dve večji podobni: Vuk Karadžičeve „Srpske narodne poslovice“ (Beč, 1849) in Stojanovićevo „Sbirko narodnih poslovica“ (Zagreb, 1866). Precej pregovorov pa so nabrali posamezniki vobče med drugim narodnim blagom. Najprej treba poudarjati, da ima taka velika zbirka narodnih pregovorov veliko vrednost v premmnogem oziru, ne samo za filologa, ki je itak povsod zraven. Največ nudi taka zbirka etiku in sociologu. Vse etične principe, ki jih modroslovje z velikim in včasih zelo okornim znanstvenim aparatom utemeljuje in razvija, najdeš v narodnih pregovorih, in sicer v tisti pregnantni obliki, ki se na njej poznajo sledovi stoletne izkušnje v življenju. Pravtako bo sociolog našel v narodnih pregovorih obilega gradiva, da proučuje, kako je ljudstvo pojmovalo različna družabna razmerja: med možem in ženo, starši in otroki, med pobratimi, med člani zadruge, med nasprotniki itd. Zanimivo je tudi proučevati vpliv krščanstva na narodno življenje, specielno pa modrosti Svetega pisma, ki se v pregovorih zelo kaže. Narodni pregovori nudijo veliko tudi pravniku glede pravnih pojmov, ki v ljudstvu vladajo, ekonom bo našel veliko, kar se tiče gospodarskih naziranj, naravoslovec in zdravnik ravnotako itd. Veliko pripomore k temu to, da je pisatelj svojo prebogato tvarino razdelil po zmyslu, to je, da je zbral pregovore z ozirom na predmet, na stroko, ali na osnovno idejo, na katero se nanašajo. Celih 81 poglavij! Najvažnejša so n. pr., kar se tiče družabnih odnošajev in pojmov, tale: Bogatstvo, siromaštvo —

Človeštvo — Mezda — Osveta — Društvene neenakosti — Dolg, jamstvo — Hiša — Gospodinjstvo — Narodi, zemlje, gradovi, sela — Obitelj — Parnice — Poljedelstvo, poljsko gospodarstvo — Pravo, sila — Delo, obrt — Vojska — Svoboda, robstvo — Trgovina, pogodbe, in nešteto drugega; n. pr. vse kreposti in pregrehe, tudi pojave v naravi je ljudstvo v pregovorih predelalo in iztolmačilo, pravtako higienična pravila itd. Med pregovori je veliko naravnost klasičnih. „Zlato kad govori, svak šuti“ — „Sit očenaš vragu oči izbije“ — „U bogata vlaha i goveda pametna“ — „Da nima sirota, ne bi sunce grijalo“ — „Fukara kratkih rukava, a duga jezika“ — „Prvo plati, pa se po drugo povrati!“ — „Kad svi poviču: pijan si, lezi, ako i nisi!“ — „Badava se ni Božji grob ne čuva“ — „Od jedne kože dva mieha ne mogu biti“ — „Najgore prase najbolju krušku dobije“ — „Tko lijega sa psima, ustaje s buhama“ — „Ženskoj puški malo praha treba“ — „Ne daj kobile u zajam; ne puštaj žene na sajam“ — „Prvu ženu bije muž, a druga muža“ — „Vriedne gaće vriednu ženu čine“ — „U žene ima devet duša“ — „Oganj, žena i more, ne znaš što je gore“ — „Ženske suze, mačiji kašalj“ — „Čovjek bez žene, kao soba bez stiene“ — „Ima i nad popom popa“ — „Luduju banovi, plačaju pukovi“ — „Što više zakona, to manje pravde“ — „Ne boj se kralja, nego kraljevića“ — „Trgovac i prase vidi se, kakvi su, kad su mrtvi“ itd. itd. V mnogih pregovorih, zlasti kar se tiče sreče, usode, razmerja do žene, bogastva in oblasti se da dobro zasledovati vpliv mohamedanstva, pa robstva pod gosposko oblastjo. Edina hiba tega dela je, da ne navede kraja, kjer se ta in ona prislovica ali izključno ali vsaj bolj rabi, dasi prinaša za vsak pregovor vse variante. Mnogo pregovorov imamo seveda tudi Slovenci s Hrvati skupnih. Delo bo vsakega kulturnega zgodovinarja, folklorista in filologa razveselilo.

Škola bez Boga ili škola s Bogom? (Pre-tiskano iz „Hrvatske Straže“) Napisao dr. Fr. K. Eterović. Senj, 1909. — Lepa brošura, kakršnih imamo Slovenci premalo. Bilo bi dobro, da tudi mi začnemo z marljivim izdajanjem poljudnih brošur o religioznih, socialnih in političnih vprašanjih. „Škola bez Boga“ obravnava šolsko vprašanje in slika zlasti boj za krščansko šolo, oziroma proti njej, kakor se je vršil v Belgiji in divja zdaj dalje na Francoskem. Nato se pisatelj bavi z domačimi razmerami, zlasti na Hrvaškem, kjer naprednjaštvo izkuša ljudstvo zlasti glede šole zaslepiti, da bi pristalo na akonfesionalno vzgojo.

Ima li Bog? (Znanstveno - pučka knjižnica „Zbora duhovne mladeži zagrebačke.“) Cena 6 filira. Zagreb, 1909. — Ta brošurica je lep primer, kako se dajo vprašanja velike važnosti zanimivo obravnavati tudi za najširše sloje, ne da bi s tem izgubila vrednost tudi za inteligenco. Jako dobro se v knjižici „Ima li Bog“ izvaja bivanje božje iz smotrnosti v naravi.

Mozak ili duša? (Znanstveno-pučka knjižnica „Zbora duhovne mladeži zagrebačke.“) Cena 6 filira. Zagreb, 1909. — Tudi ta brošurica je vredna, da si jo nabavi vsak, ki se zanima za to, kako naj bi se znanstvena vprašanja ljudstvu uspešno tolmačila. Jasno, logično razdeljeno in s krepkimi dokazi je razloženo in utemeljeno bivanje duše in njeno razmerje do mo-